

Юлдашева Л. П.

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

СТАТУСНІ Й ФУНКЦІЙНІ АСПЕКТИ КОНТРАСТУ

Актуальність теми зумовлена зростанням інтересу до категорії контрасту в межах сучасної дискурсної парадигми, що засвідчує ключову роль контрасту в структурній, семантичній, прагматичній і стилістичній організації художнього тексту. Контраст кваліфіковано як багаторівневу текстотвірну одиницю, що виявляє себе в контекстах парадигматичних і синтагматичних опозицій, смислових зіткнень, оцінних градацій і культурно зумовлених інтерпретацій. У лінгвостилістиці контраст постає універсальним механізмом актуалізації значень і динамізації образів, а в прагматичному аспекті – засобом когнітивного структурування висловлення, емоційного впливу, іронічної чи драматичної акцентуації.

Мета дослідження – з'ясувати статусні характеристики контрасту в українській мові з урахуванням його логічної природи, лінгвістичних параметрів, стилістичного значення та прагматичного потенціалу.

У дослідженні контраст представлено як мовне явище, реалізоване в конкретному мовленнєвому акті. Зокрема, в українському поетичному дискурсі контраст не лише окреслює межі змісту, а й забезпечує цілісність тексту завдяки когерентно-зв'язувальній функції, організує контекстну ієрархію сенсів. У художньому дискурсі контраст виконує роль естетично навантаженої опозиції, що драматизує події, характеризує персонажів через зовнішнє та внутрішнє протиставлення, структурує сюжет, експлікує авторську позицію.

Виокремлено декілька статусних аспектів контрасту: логічний статус – протиставлення як форма категоризації світу (контраст як опозиція смислів); сутнісний статус – відображення суперечливості об'єктів у мові (мовне конструювання протилежностей); стилістичний статус – участь у художньому конструюванні тексту (актуалізація смислів, динамізація образів).

Встановлено, що контраст у сучасній українській поезії функціонує як інструмент текстово-ї смислотворення, який фокусує увагу, активізує емоції, структурує оцінне поле, викликає когнітивний дисонанс, маркує інтенційні модули поетичного мовлення. Його ефективність визначає не лише власне мовний потенціал, а й інтерпретаційна активність реципієнта. Висновки роботи засвідчують доцільність трактування контрасту як когнітивно-прагматичної категорії, що розкриває глибинні ресурси української мови, забезпечує художню виразність та семантичну напругу в поетичних текстах. Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення ролі контрасту в забезпеченні когерентності поетичного тексту.

Ключові слова: контраст, опозиція, поетичний дискурс, прагматика, когнітивний дисонанс, текстотвірна категорія, когерентність, функції контрасту, статусні характеристики контрасту.

Постановка проблеми. Мова як інструмент пізнання й комунікації відображає не лише об'єктивні властивості дійсності, а й представляє механізми її осмислення через логічні, філософські та естетичні категорії. Однією з таких категорій є контраст – складне, багатоаспектне явище, пов'язане з опозиційністю, протиставленням, суперечністю. У сучасному мовознавстві контраст потрактовано як один із ключових принципів структурної та семантичної організації художнього тексту, що увиразнює авторське бачення світу, реалізовує експресивні, оцінні, прагматичні

й композиційні настанови. У лінгвостилістиці контраст постає як універсальна опозиційна стратегія, що активізує смислотворчі механізми мови та слугує дієвим засобом організації мовного матеріалу у функційно значущі структури. У межах прагматичної парадигми лінгвістики контраст – важливий інструмент семіотичної організації висловлення, що виконує низку функцій – від когнітивно-пізнавальної до експресивно-оцінної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий інтерес до проблеми контрасту має тривалу історію. Зокрема, явище протиставлення

досліджують у контексті категорії протилежності, антонімії, у межах композиційно-стилістичного аналізу (студії Н. Бобух [1; 2], Н. Грині [3; 4], О. Дубчак [6], Р. Стефурак [7], І. Шабайкович [8], Л. Шитик, Л. Юлдашевої [9] та ін.)

У рамках сучасної дискурсивної парадигми спостерігаємо зростання інтересу до контрасту як когнітивно-прагматичної категорії, що забезпечує семантичну динаміку тексту та бере участь у створенні смислової багатомірності, інтерпретаційної напруги й емоційної насиченості. Однак попри наявність значної кількості робіт, присвячених різним аспектам опозиційності, досі бракує комплексних студій, спрямованих на вивчення функційного потенціалу контрасту як багаторівневої текстотвірної одиниці, що діє на перетині мовного, стилістичного, комунікативного та культурного рівнів.

Постановка завдання. Мета цієї статті – проаналізувати статусні характеристики контрасту в українській мові з урахуванням його логічної природи, лінгвістичних параметрів та прагматичного потенціалу.

Контраст як форма пізнання й мовної репрезентації протиріч світу пов'язаний із класичними філософськими категоріями. Ще в працях Платона, Аристотеля, а згодом – у гегелівській діалектиці, встановлюється положення про суперечливу природу явищ і процесів. Суперечність виявляється не лише у змісті об'єкта, а й у формі його мовного представлення.

Контраст охоплює широкий спектр протиставлень парадигматичних, синтагматичних, лексико-граматичних, прагматичних. В українському мовознавстві контраст кваліфікують як багатомірну категорію, у якій опозиція може бути системною (наприклад, *добро – зло*), контекстуальною (*злива – дзюрчання*), стилістично мотивованою (наприклад, у формі анти тези чи оксюмору), прагматично зумовленою (з огляду на інтенцію мовця або очікування адресата). Це уможливорює зарахування контрасту до контекстуальних, семантично динамічних і прагматично орієнтованих мовних явищ. Він виконує важливу роль у побудові висловлення, інтерпретації сенсів, структурі дискурсу. Контраст не існує поза контекстом: він не є сталою ознакою мовної одиниці, а виникає в ситуації зіставлення, протиставлення, зіткнення смислів.

Виклад основного матеріалу. Контекстуальний контраст може представляти неузусальну опозицію, яка не є усталеною антонімічною парою, натомість йдеться про авторську

антитетичну конструкцію. Зокрема в поетичному фрагменті Д. Павличка: *закон добра і правило в'язниці* /Погодити схотіли люди ниці..., / І поставець у них на ланцюзі, / Але вода зогнила в їх криниці; – контраст набуває контекстуального характеру, тобто його сенс розкривається лише у межах конкретного поетичного тексту, де він входить до структури філософського міркування про мораль, свободу, деградацію суспільства. *Закон добра* символізує універсальні моральні засади, духовний абсолют, етичний ідеал, *правило в'язниці* – це механізм покори, контроль, обмеження волі, що протистоїть добру в найширшому розумінні. Узгодження цих понять подане як абсурдне, а самі *люди ниці* є зниженим етичним суб'єктом, що намагається поєднати непокєднуване – духовне і репресивне, гуманістичне й каральне. Контраст посилює емотивна лексика: *ниці, ланцюг, зогнила вода*; це формує негативне конотаційне поле навколо словосполучення *правила в'язниці*. Водночас образ *закону добра* зберігає абстрактну піднесеність, моральну ідеалізацію. Така контрастивна пара не лише виконує оцінну функцію, а й структурує моральний простір поезії, чітко визначаючи полюси добра й зла, світла й деградації. На відміну від традиційних антонімічних опозицій (на кшталт *життя – смерть, світло – темрява*), контраст *закон добра – правило в'язниці* є наслідком авторської концептуалізації дійсності, у якому формальні протилежності виводяться не лише з логіки мови, а й з логіки ситуації чи контексту. Саме контекстуальна природа цього контрасту надає йому особливої ваги: він стає своєрідною тезою морального судження, ключем для розуміння подальшого розгортання поетичного змісту.

Контраст не лише фіксує відмінності, а змінює значення. У поетичному уривку: *Вогнем і кров'ю пахне моє місто. / Колись – каштану цвітом й берегом Дніпровим...* (Поезія небесної сотні) – контраст побудовано за принципом хронологічної і ціннісної опозиції: нинішнє (війна, смерть, спалене місто) протиставлене минулому (краса, мир, природа). Контраст не є статичним: місто, яке пахло цвітом, тепер пахне вогнем і кров'ю – відбувається семантичне перетворення топосу, коли одне й те саме місто змінює свою суть, а водночас – і своє значення у свідомості. Така трансформація створює семантичну динаміку: ідея міста як дому, простору безпеки перетворюється в простір болю, жертви, трагедії. Особливого значення набуває дієслово *пахне*, яке стосується обох рядків, але з абсолютно різною семантикою:

у першому рядку воно маркує негативний досвід, у другому – ідилічний спогад. Власне це і є сигналом глибокої контрастної динаміки.

Цей тип контрасту – часово-смысловий, бо репрезентує не лише опозицію образів, а й зміни значення в часі: від спокійного до катастрофічного, від естетичного до трагічного. Місто з простору краси перетворюється на простір героїзму й жаху, і саме це є пунктом інтерпретаційної концентрації.

У процесі інтерпретації контрасту важливим є його нерозривний динамізм. Контраст постає не ізольованим явищем, а, як слушно зауважує О. Дубенко, «контраст є структурно семантичним компонентом композиційного й естетичного рівнів художнього тексту» [5, с. 165]. Він є елементом цілісної системи, яка формує стильову й структурну організацію твору.

У прагматичному вимірі контраст є активним комунікативно-функційним інструментом, що дає змогу продуценту керувати сприйняттям та емоційним реагуванням реципієнта. Через влучне зіставлення протилежних елементів автор формує стратегічно сконструйовану полярність, де протилежності взаємодіють у межах одного меседжу, активізуючи увагу, співпереживання чи інтерпретаційну напругу. У цьому сенсі контраст виконує кілька ключових функцій: 1) фіксації уваги – контрастні опозиції гальмують сприйняття, вимагаючи рефлексії над семантичним полем фрази; 2) когнітивна активація – реципієнт залучається до «розшифрування» подвійного змісту, що породжує активний інтелектуальний та емоційний процес; 3) комунікативна регуляція – через послідовність протиставлень автор встановлює тон спілкування – іронічний, драматичний чи психологічно напружений.

Зокрема, у художньому дискурсі контраст може виконувати прагматичну роль активатора комунікативної взаємодії, будучи механізмом мовного впливу, спрямованим на мотивацію рецепції, створення інтонаційних координат та активного залучення адресата до поетичної комунікації. Так, у поезії: *Сміюся одним оком, іншим плачу, / у півуста хвалю, у пів... хулю, / то серце – крига, то – як жар гаряче, / тим – проклиною, а ось цим – люблю* – П. Мовчан використовує послідовні антитези (*сміюся* – *плачу*, *хвалю* – *хулю* тощо) як множинні опозиційні сигнали, що формують інтонацію внутрішнього діалогу, задаючи психологічний ритм.

Цей приклад ілюструє, що контраст у художньому дискурсі виконує прагматичну

роль активатора комунікативної взаємодії, будучи механізмом мовного впливу, спрямованим на мотивацію рецепції, створення інтонаційних координат та активного залучення адресата до поетичної комунікації. Отже, контраст у прагматичному вимірі – це комунікативно релевантне протиставлення, яке змінює або уточнює значення відповідно до наміру мовця.

У лінгвостилістиці контраст набуває значення семантичної стратегії, здатної генерувати нові сенси завдяки протиставленню. Однією з найважливіших функцій контрасту у поетичному тексті є інтерпретаційна, адже саме він задає вектор смислового руху, провокуючи читача до переосмислення очевидного, до глибшого емоційного і когнітивного сприйняття.

Показовим у цьому сенсі є фрагмент з поезії Л. Костенко: *Цей білий світ – березова кора, / по чорних днях побілена десь звідтам*. У цих рядках реалізовано емотивно-оцінну опозицію на основі кольорової символіки: *білий світ* – як умовна метафора чистоти, світла, гармонії – протиставлено *чорним дням*, які маркують досвід темряви, випробувань, болю. Однак контраст тут має не поверхневий, а глибокий смислотворчий характер: поєднання білого й чорного не стільки розмежовує, скільки вибудовує образ-перехід, де біле є наслідком чорного, світло – результатом болю. У структурі поетичного висловлення контраст виконує роль інтерпретаційного механізму: він допомагає читачеві зрозуміти, що зовнішня чистота та гармонія *білого світу* – не апріорна даність, а результат життєвих утрат, страждань, що zostалися *десь звідтам*. Це сприяє активзації когнітивної парадоксальності, яка руйнує лінійне сприйняття образу та надає тексту багатовимірної глибини.

У ритміко-синтаксичному плані вислів *побілена десь звідтам* виконує функцію зміщення смислового центру, акцентуючи на вторинності світлого стану, що витікає з досвіду темряви. Цей ефект зміщеного фокусу ще більше підсилює інтерпретаційне навантаження контрасту.

У поетичному тексті контраст формує не лише окремі смисли, а й архітектоніку цілого. Він сприяє створенню сюжетної напруги, поєднанню простору і часу (до/після), конструюванню опозицій (внутрішнє – зовнішнє) тощо. Прикладом вдалого стилістичного використання оксиморона є рядок із вірша В. Крищенка: *Знайомий танець, знайомі ритми – / Пластинку крутить вечір-програвач... / Та тільки голос лунає ридма, / Та тільки сміх, загорнутий у плач*.

Фрагмент *сміх, загорнутий у плач* поєднує два протилежні емоційні стани – сміх як знак радості й плач як вияв болю. Така комбінація створює парадоксальний смисл, у якому сміх втрачає свою позитивну конотацію й постає маскою внутрішнього страждання.

Із погляду стилістики, оксиморон у цьому контексті виконує кілька важливих функцій: експресивну – активізує емоційне сприйняття тексту, загострює почуттєву напругу; концентраційну – в одному образі зосереджено цілу палітру протилежних емоцій, що унеможливує однозначне тлумачення; інтерпретаційно-проблематичну – читач змушений осмислити приховану сутність явища: сміх тут – не вияв радості, а форма прихованого плачу, внутрішньої кризи, глибокої емоційної травми. Орім того, у контексті попередніх рядків вірша (*Пластинку крутить вечір-програвач.../ Та тільки голос лунає ридма*), цей оксиморон набуває ще й акустично-ритмічного виміру: лунання ридма голосу та злиття сміху й плачу формують своєрідну метафору емоційного повтору, що повертається як музичний мотив. Отже, ця комплексна лінгвопоетична конструкція передає психоемоційну амбівалентність стану, роблячи текст глибшим, багатозначнішим і чуттєво насиченішим.

У межах теорії мовленнєвих актів (Дж. Сьорл, Дж. Остін) контраст варто інтерпретувати як компонент ілюкутивного акту, що підсилює або модифікує смисл висловлення. У прагмалінгвістиці значну увагу приділено ілюкутивній силі висловлень, тобто тій функції, яку мовленнєвий акт виконує в комунікативній ситуації: прохання, наказу, застереження, емоційного впливу тощо. У цьому контексті контраст постає не лише як стилістична фігура чи когнітивна опозиція, а як структурний і смисловий компонент ілюкутивного акту, що надає вислову додаткової інтенційної ваги.

Контраст у поетичному мовленні часто виконує роль підсилювача мовленнєвого наміру, оскільки через різке протиставлення змістів, станів або оцінок мовець акцентує увагу адресата на смисловому центрі висловлення. Такий прийом може реалізовувати низку ілюкутивних ефектів: драматизація емоційної оцінки (протиставлення *любити – ненавидіти, радість – страх* тощо); акцентоване ствердження або заперечення, коли опозиція використовують для риторичної кульмінації думки; вираження внутрішнього конфлікту мовця, що підсилює ілюкутивну силу зізнання, сумніву, провини, протесту; інтенсифікація

впливу на адресата завдяки створенню емоційної напруги або когнітивної неузгодженості.

Контраст у цьому разі функціонує як мовна стратегія, яка трансформує висловлення з нейтрального в знаково марковане, що викликає сильнішу реакцію адресата – як на емоційному, так і на смисловому рівнях. Така модель особливо продуктивна у поетичному мовленні, де ілюкутивні акти часто мають імпліцитний характер, і саме контраст дає змогу реалізувати їх.

Контраст виконує низку прагматичних функцій у мовленні. Зокрема, фокусувальна функція – виокремлення головного, зміщення акцентів, концентрація сенсу. У вірші П. Вишебаби «Доньці» використано контраст, сфокусований на основній ідеї твору. Автор протиставляє жах війни й мирні образи, аби скерувати увагу читача саме на цю опозицію: *Тільки не пиши мені про війну, / розкажи, чи є біля тебе сад, / чи ти чуєш коників і цикад, / і чи повзають равлики по в'юну*. Завдяки цьому контрасту погляд читача концентрується на заклику автора: знайти в дитинстві й мирі рятівні пункти, а не говорити про страждання.

У поетичному дискурсі контраст як стилістичний засіб виконує експресивну функцію, що полягає у створенні емоційної напруги, увиразненні образів, відтворенні внутрішніх переживань ліричного суб'єкта. Особливою силою експресії вирізняються антитетичні побудови, ґрунтовані на протиставленні емотивно-оцінних категорій, що репрезентують полярні стани людської психіки або суперечливу сутність зображуваного явища.

Яскравим прикладом такого контрасту є фрагмент із вірша І. Драча: *І не можу я досі убгати / У своє розуміння генія / Простоти поєднання двох див – / Руйнівного і творчого, злого і доброго – / У його незабгненній істоті...* У поданому уривку автор із використанням антитез *руйнівного і творчого, злого і доброго* відтворює духовну напругу, що супроводжує спробу осягнення двоїстої, суперечливої природи генія Леонардо да Вінчі. Контраст тут має не описову, а саме експресивну функцію, оскільки він не лише констатує протилежності, а виражає подив, емоційне захоплення та складність внутрішнього сприйняття ліричного героя.

Зіставлення позитивного і негативного (*добро – зло, творення – руйнування*) у межах одного суб'єкта виявляє парадоксальну цілісність протилежностей. Це сприяє можливості донести ідею, що геніальність виходить за межі моральних або функційних дихотомій, що вона

одночасно містить у собі як світло, так і темряву. У цьому фрагменті контраст реалізовано як стилістичний засіб психоемоційного аналізу, що дає змогу авторові виявити складність людської природи, надати поетичному тексту глибини, драматизму й водночас філософської насаженості.

Інколи контраст стає засобом маніпуляції. Це реалізовано через навмисне протиставлення зовнішньої привабливості висловлень їхній справжній, часто протилежній, сутності.

Показовим є приклад поетичного фрагмента: *Хтось обіцяє нам золоті гори, / а інший присягається в любові, / не вийде, – у словах звучать повтори, / насправді це брехня в кожному слові!* (О. Князь). Контрастна опозиція в цьому уривку побудована між словосполученнями з позитивною конотацією (*золоті гори, присягається в любові*) та різким розвінчанням їхньої істинної природи (*повтори, брехня*). Подібне протиставлення не лише підсилює експресивність тексту, а й виконує прагматичну функцію викриття: за привабливою мовною оболонкою приховується маніпулятивний зміст. Особливість реалізації маніпулятивної функції контрасту полягає в інверсії очікування: адресат мимоволі піддається впливу мовленнєвої форми, натомість автор поступово знімає довіру до її змісту. У свідомості реципієнта виникає когнітивний дисонанс, що активізує критичне сприйняття.

Цей прийом ефективно поєднує семантичний контраст (*добре – погане, обіцянка – брехня*) з інтонаційно-композиційною напругою, коли останній рядок руйнує всю попередню емоційну перспективу.

Іронічна функція контрасту полягає у викритті хибності та поверховості тверджень через зіставлення. Т. Федюк обертає звичне у несподіване, граючи з нашими очікуваннями, іронізує: *Ці люде – вони не від Бога – / від Босха*. Замість прямого антоніма *від диявола* автор застосовує неочікуваний зсув: *від Босха*. Ієронім Босх – нідерландський живописець, відомий своїми химерними, часто гротескними, пекельними образами. Замість моралізаторської категорії з'являється естетична. Змінюється тон із догматичного на постмодерний – замість осуду звучить майже комплімент. Автор провокує читача пригадати образи Босха і домислити характер *цих людей* через асоціації.

Контраст може виконувати діалогічну (дискурсивну) функцію, акцентуючи на зіткненні позицій, альтернативі, полеміці: *...ви кажете: /*

«Птахи прилетіли...» / А я кажу, що то / Повернулися дідові спомини (А. Овчарук)

Отже, контраст – це парадигма можливостей, активована й конкретизована в кожному новому акті мовлення. Він підсилює ефект повідомлення, уточнює позицію мовця, формує оцінні сенси, активує когнітивну діяльність адресата, структурно організовує мовлення на основі протиставлення, репрезентує конфлікти, які є основою драматизації тексту. Це не лише мовна, а й діяльнісна одиниця, що слугує інструментом комунікативного впливу, оцінювання, драматизації й аргументації.

Контраст також пов'язаний з прагматемами – одиницями, що реалізують мовленнєву інтенцію. У цьому разі контраст виявляється не лише в змісті, а й у способі його подання: через інтонацію, порядок слів, комунікативну паузу тощо.

З огляду на багатовимірність феномену, можна виокремити кілька статусних аспектів контрасту: 1) логічний статус – протиставлення як форма категоризації світу (контраст як опозиція смислів); 2) сутнісний статус – відображення суперечливості об'єктів у мові (мовне конструювання протилежностей); стилістичний статус – участь у художньому конструюванні тексту (виокремлення, актуалізація смислів, динамізація образу).

У художньому дискурсі контраст функціонує як естетично навантажена опозиція, що слугує засобом драматизації подій (наприклад, зміна простору: мирне село – поле битви), характеристики персонажів (через зовнішнє і внутрішнє протиставлення), побудови сюжету (контраст етапів: до війни – після війни), вираження авторської позиції.

Контраст стає композиційною домінантою, формуючи контекстну ієрархію смислів. Унаслідок цього він виконує когерентно-зв'язувальну функцію в тексті, забезпечуючи смислову цілісність.

Висновки. Отже, контраст є засобом репрезентації суперечностей реального світу в мовленнєвому акті. Він акумулює у собі як об'єктивне відображення дійсності, так і суб'єктивну інтерпретацію мовцем.

У сучасній українській мові – це не лише лексико-семантична опозиція, а й прагматично мотивоване явище, яке виявляється на всіх рівнях мовної системи: від слова до цілого дискурсу. Його статус визначається багатогранністю взаємодії логічного змісту, лінгвістичної форми й прагматичної реалізації.

Контраст у сучасній українській поезії реалізується контекстуально – виникає не із системи мови, а з конкретної ситуації мовлення; з огляду семантики – динамічно – трансформує значення, створює нові смисли; прагматично орієнтовано – слугує засобом мовленнєвої дії, вираження, оцінки. Це засвідчує те, що контраст не є фіксованою одиницею, а модулем мовлення, чутливим до намірів, контексту й культурного коду. Саме тому контраст виконує роль ключового семантико-прагматичного механізму поетичного дискурсу, виводячи мовлення за межі повідомлення – у простір впливу, рефлексії та переживання.

У сучасній українській поезії контраст виконує низку прагматичних функцій: фокусує увагу,

активізує переживання, структурує оцінне поле, викликає когнітивний дисонанс, маркує іронічний тон або драматичну напругу. Його реалізація залежить від мовленнєвої інтенції продуцента та очікувань читача, а ефект виникає не лише з протиставлення значень, а з інтерпретаційного зусилля, яке викликає контраст.

Отже, контраст – це стилістично, прагматично й логічно маркований мовний елемент, який формує простір семантичної напруги та змістової глибини в тексті, перетворюючи мовлення на інструмент тонкого впливу й виразного смислотворення. Перспективним вбачаємо з'ясування особливостей вираження когерентності у сучасній українській поезії з використанням контрасту.

Список літератури:

1. Бобух Н. Ключові опозиції в українському поетичному словнику *Незгасимий словосвіт* : збірник наукових праць [на пошану професора Володимира Семеновича Калашиника]. Харків : Харківський національний у-т імені В. Н. Карабіна, 2004. С. 374–383.
2. Бобух Н. М. Антоніми в українській поетичній мові : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2007. 321 с.
3. Гриня Н. Комунікативно-прагматична своєрідність контрасту як принципу художнього освоєння дійсності. URL : <https://www.bing.com/ck/a> (дата звернення: 15.06.2025).
4. Гриня Н. О. Контраст як семантико-функціональна категорія тексту (на матеріалі лексикографічних джерел та лінгвістичних учень). *Вісник Львівського університету*. Серія : Іноземні мови, 2012. Вип. 19. С. 86–93.
5. Дубенко О. Ю. Англо-американські прислів'я та приказки. Вінниця : Нова книга, 2004. 416 с.
6. Дубчак О. Концептуальна опозиція в аспекті мовної інтерпретації. *Семантика мови і тексту : матеріали XI Міжнародної наукової конференції (Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 р.)*. Івано-Франківськ : Прикарпатський націон. у-т ім. В. Стефаника, 2012. С. 181–183.
7. Стефурак Р. І. Лексико-семантичний контраст – конститутивний елемент поетичного тексту Богдана Томенчука. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія : Філологія. Журналістика. Том 32 (71) № 2. Ч. 1. 2021. С. 62–66.
8. Шабайкович І. В. Контраст як засіб вираження когерентності у новітніх німецькомовних драматичних текстах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Філологія. Вип. 4 (72). 2018 р. С. 61–64.
9. Шитик Л., Юлдашева Л. Функційно-семантичний потенціал ахроматичних кольорів у сучасній українській поезії про війну. *Мовознавчий вісник*. Черкаси, 2023. Вип. 34. С. 130–142.

Yuldasheva L. P. STATUS-RELATED AND FUNCTIONAL ASPECTS OF CONTRAST

The relevance of the topic stems from the growing interest in the category of contrast within the framework of the modern discourse paradigm, which highlights its crucial role in the structural, semantic, pragmatic, and stylistic organization of literary texts. Contrast is defined as a multi-level text-forming unit that manifests itself in paradigmatic and syntagmatic oppositions, semantic collisions, evaluative gradations, and culturally conditioned interpretations. In linguostylistics, contrast appears as a universal mechanism of meaning actualization and image dynamization, while in the pragmatic aspect, it serves as a tool of cognitive structuring of utterances, emotional influence, and ironic or dramatic accentuation.

The purpose of this study is to identify the status-related characteristics of contrast in the Ukrainian language, taking into account its logical nature, linguistic parameters, stylistic significance, and pragmatic potential.

The research presents contrast as a linguistic phenomenon realized in specific speech acts. In Ukrainian poetic discourse, contrast not only outlines the boundaries of meaning but also ensures the coherence of the text by performing a cohesion-building function and organizing the contextual hierarchy of meanings. In literary discourse, contrast serves as an aesthetically marked opposition that dramatizes events, characterizes protagonists through external and internal oppositions, structures the plot, and expresses the author's stance.

Several status-related aspects of contrast are distinguished: the logical status – opposition as a form of world categorization (contrast as a meaning-based opposition); the essential status – reflection of the contradictory nature of objects in language (linguistic construction of opposites); the stylistic status – participation in the artistic structuring of the text (meaning actualization and image dynamization).

It has been established that contrast in contemporary Ukrainian poetry functions as a tool of textual and semantic creation, which focuses attention, intensifies emotions, structures the evaluative field, provokes cognitive dissonance, and marks intentional modes of poetic expression. Its effectiveness is determined not only by its inherent linguistic potential but also by the interpretative activity of the recipient. The findings of this study confirm the relevance of interpreting contrast as a cognitive-pragmatic category that reveals the deep expressive resources of the Ukrainian language, enhances artistic expressiveness, and creates semantic tension in poetic texts. A promising direction for further research is the investigation of the role of contrast in ensuring textual coherence in contemporary Ukrainian poetry.

Key words: *contrast, opposition, poetic discourse, pragmatics, cognitive dissonance, text-forming category, coherence, functions of contrast, status-related characteristics of contrast.*